

Datum
2023-05-04
Adress
August Palms Plats 1
Diarienummer
STK-2023-285

Yttrande

Till
Justitiedepartementet

Remiss från Justitiedepartementet - Tryggare hem för barn (SOU 2022:71) Ju2023/00125

Sammanfattning

Malmö stad anser sammanfattningsvis att utredningens förslag till viss del uppfyller sitt syfte, att skapa bättre förutsättningar för kontinuitet, stabilitet och trygghet för familjehemsplacerade barn och barn som har upplevt våld av närstående.

Malmö stad har dock vissa synpunkter främst vad gäller förslaget att placeringskommunen ska ha möjlighet att ge vissa insatser efter en vårdnadsöverflytt. Detta bidrar inte till tydlighet kring kommunernas ansvar, innebär en risk för att barn faller mellan stolarna och kan leda till en gränsdragningsproblematik mellan placeringskommunen och vistelsekommunen. Det behövs en mer grundlig genomgång av vilka konsekvenser det skulle innebära, både konsekvenser för barnets möjlighet till stöd och ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Malmö stad har även vissa synpunkter vad gäller den föreslagna formuleringen av bestämmelsen om umgänge, då vissa omständigheter utgör en så påtaglig risk för barnet att det kan finnas anledning att benämna dessa särskilt. Det kan även vara för begränsande att lagstifta om att domstolen endast ska kunna använda sig av en legitimerad psykolog specialiserad inom klinisk barn- och ungdomspsykologi som sakkunnig.

Yttrande

6 Vårdnadsöverflyttning

Malmö stad bedömer att de föreslagna ändringarna inte kommer att innebära någon skillnad för socialnämndens bedömningar. Vad gäller förutsättningarna för möjlighet till återförening i mål om vårdnadsöverflyttning där barnet har varit placerat enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) vill Malmö stad lyfta att det kan finnas behov av en översyn gällande kunskapshöjande insatser för allmän domstol, i likhet med vad som föreslås gällande riskbedömningar i familjerättsliga mål.

6.4.6 Stödet till barn, särskilt förordnade vårdnadshavare och föräldrar efter en vårdnadsöverflyttning ska stärkas

Förslaget till bestämmelse om att placeringskommunen ska ha möjlighet att ge vissa insatser efter en vårdnadsöverflyttning bidrar inte till tydlighet kring kommunernas ansvar. Grundtanken, att säkerställa att barn och vårdnadshavare får det stöd som de behöver, är god, men det finns en risk att barn kommer att falla mellan stolarna. Att placeringskommunen ger insatser ger också utrymme för olika bedömningar och medför en risk för att barns behov av stöd inte tillgodoses om exempelvis placeringskommunen bedömer att ett behov inte faller inom ramen för bestämmelsen, medan vistelsekommunen hänvisar till placeringskommunens ansvar.

Malmö stad efterfrågar en mer grundlig genomgång av de juridiska förutsättningarna för en kommuns ansvar för ett barn som stadigvarande bor och vistas i en annan kommun utan att vara placerad. Det hade varit önskvärt i förhållande till syftet att göra en översyn av hur barns och vårdnadshavares möjligheter till stöd skulle kunna stärkas inom ramen för vistelsekommunens ansvar.

Det finns även en gränsdragningsproblematik gällande exempelvis hur lång tid som en placerande kommunens ansvar sträcker sig och vilka typer av behov eller insatser som ansvaret omfattar. Förslagets konsekvenser för normaliseringsprincipen har inte belysts tillräckligt, exempelvis vem som har vårdansvaret för barnet om det, utifrån en ansökan eller en orosanmälan, uppstår behov av andra typer av insatser än de som nämnts i utredningen. Bestämmelsen skulle få olika konsekvenser för kommunerna då utbudet av insatser varierar och kostnadsökningen därför inte skulle kompenseras genom en omfördelning mellan kommunerna. Ett exempel på detta är Skolfam, en insats som finns i 21 kommuner i landet, bland annat i Malmö stad. Malmö stad bedöms i nuläget ha cirka 100 vårdnadsöverflyttade barn, varav cirka 70 procent av barnen bedöms vara i skolpliktig ålder och därmed inom ramen för Skolfams målgrupp. Föreslagen bestämmelse skulle kunna medföra att Malmö stad skulle behöva fortsätta ge insatser under lång tid, beroende på barnens ålder vid vårdnadsöverflyttningen. Bestämmelsen kan därför antas leda till ett ökat behov av resurser för genomförande, handläggning och uppföljning.

Malmö stad instämmer i att utsikten att förlora vissa insatser kan vara ett hinder för att familjehemsföräldrar ska vilja ta över vårdnaden om ett placerat barn. Malmö stad har även erfarenhet av att familjehemsföräldrarna känner rädsla för att hamna i en vårdnadsprocess med de biologiska föräldrarna och då stå utan stöd, en omständighet som inte framkommer i utredningen.

7.3.3 Barn och vårdnadshavare ska ha rätt till biträde vid prövningen av vissa frågor om vårdnadsöverflyttning

Malmö stad anser att förslaget om att barn och vårdnadshavare ska ha rätt till offentligt biträde i mål om vårdnadsöverflyttning är bra. Det bidrar till att säkerställa barnets rätt att bli hörd.

7.3.9 Särskilda lämplighetskrav ska ställas på ett offentligt biträde för ett barn

Det finns behov av att specificera ytterligare vad som avses med *särskilt lämplig*, inte bara i denna fråga utan generellt när det gäller offentliga biträden för barn i alla frågor där sådana kan förordnas.

9.4.2 Utgångspunkten för umgänge ska fortsatt vara barnets bästa

Mot bakgrund av att domstolarnas bedömningar kan brista vad gäller risken för att barn ska fara illa vid umgänge med en förälder anser Malmö stad att det kan ifrågasättas om det är lämpligt att formulera bestämmelsen på ett så pass öppet sätt som utredningen föreslår. Det finns omständigheter som utgör en mer påtaglig risk för att ett barn ska fara illa och det kan finnas anledning att benämna dessa särskilt. Utöver de omständigheter som nämns i nuvarande bestämmelse finns det andra omständigheter där det i regel är olämpligt med umgänge, exempelvis i det initiala skedet av en placering av en förälder och medföljande barn i skyddat boende.

9.4.4 Riskbedömningen – en del av helhetsbedömningen

Att riskbedömningen lyfts in i lagtexten kan få positiva effekter. Förutom att det riktar fokus på tydligare bedömningar av risken för att barnet far illa kan det också bidra till tydligare krav på kompetens och systematiska arbetssätt. Om bestämmelsen införs är det önskvärt att följa upp med utbildningsinsatser kring riskbedömningar i familjerättsliga mål.

9.4.6 Ytterligare sätt att inhämta utredning om barnets situation

Malmö stad anser att det generellt sett är positivt att domstolen ska kunna begära ett utlåtande från sakkunniga. Det kan möjligen vara för begränsande att lagstifta om att domstolen endast ska kunna använda sig av legitimerad psykolog som är specialiserad inom klinisk barn- och ungdomspsykologi. Ett resonemang efterfrågas kring om det skulle kunna finnas skäl att inhämta sakkunskap även från andra professionella inom andra områden av betydelse för ett barns utveckling och livssituation. I sammanhanget vill Malmö stad även lyfta frågan om en mer genomgripande översyn av hur barns röster kan göras hörda i större utsträckning i familjerättsliga mål där det finns risk för att ett barn kan fara illa.

11 Konsekvenser av utredningens förslag

Konsekvenser för barn

Förslagen bedöms av Malmö stad delvis ha positiva konsekvenser för barn. Den föreslagna möjligheten för placeringskommuner att bevilja insatser till barn efter en vårdnadsöverflyttning bedöms kunna bidra till ökad trygghet för barn, förutsatt att kommunernas ansvar blir tydligt. Med nuvarande förslag till formulering finns det risk för att barn och vårdnadshavare inte kommer att få det stöd de behöver.

Förslaget att införa en rätt till biträde för barn bedöms att stärka barnrättsperspektivet vid prövningen av frågor om vårdnadsöverflyttning.

Även om ett barn kan fara illa på andra sätt än genom övergrepp, bortförande eller kvarhållande anser Malmö stad att det kan få negativa konsekvenser för barn med en bestämmelse om barnets bästa i frågor om vårdnad, boende och umgänge som är alltför öppen och riskerar att ge ännu mer utrymme för olika bedömningar.

Ett förtydligande av att ett umgänge med en förälder inte ska ske på bekostnad av att barnet far illa bidrar till att öka tryggheten för barn. Likaså förtydligandet att riskbedömningar ska göras.

Förslaget om domstols möjlighet att inhämta sakkunnigutlåtande från en psykolog kan bidra till att barns rättigheter säkerställs genom mer välgrundade beslut i domstol. Samtidigt kan det finnas en risk för att viktiga aspekter i ett barns situation missas genom att förslaget begränsar sakkunniga till att enbart vara psykologer med specialistkunskap i barn- och ungdomspsykiatri.

Ekonomiska konsekvenser

Malmö stad instämmer inte i att förslaget om att kommuner ska kunna ge insatser till barn och vårdnadshavare efter en vårdnadsöverflyttning inte skulle få några ekonomiska konsekvenser. Bestämmelsen i dess nuvarande utformning är otydlig vad gäller kommunernas ansvar vilket i sig gör det svårt att bedöma omfattningen av behoven. Utredningens bedömning har utgått från en generell tanke om vilken typ av stöd och insatser som kan vara aktuella, och att detta skulle vara likvärdigt mellan kommunerna.

Det behöver göras en mer grundlig utredning av de ekonomiska konsekvenserna och om den kommunala finansieringsprincipen skall tillämpas. Detta hänger i sin tur samman med behovet av en mer grundlig utredning och bedömning av kommunernas ansvar i dessa ärenden.

Ordförande

[Förnamn Efternamn]

[Fyll i titel]

[Förnamn Efternamn]

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden]